

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.1.14>

А. В. Боровик

кандидат юридичних наук, доцент,
академік Академії адміністративно-правових наук,
професор кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

А. В. Томчук

суддя
Вінницького окружного адміністративного суду

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

В умовах побудови демократичної соціальної правової держави актуальним стає питання відповідальності органів влади. Громадянське суспільство не може існувати там, де відсутня відповідальність суб'єктів державно-владних відносин, які повноважні ухвалювати найважливіші рішення. Сфера відповідальності в органах влади включає сукупність видів діяльності, в якій орган влади виконує свої функції і має право на здійснення певних повноважень. Згідно зі ст. 19 Конституції України, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Для розвитку демократичного та правового суспільства є негативним фактором ситуація, коли представники органів державної влади чи місцевого самоврядування не дотримуються вимог чинного законодавства, тобто особи, які за своїми повноваженнями повинні забезпечувати законність та правопорядок у суспільстві. Відповідно, високий рівень виконавської дисципліни в органах державної влади і місцевого самоврядування є важливим індикатором для суспільства, де діє принцип верховенства права. Тому особливістю норм, які регламентують відповідальність органів влади, повинна бути їхня невідворотність для посадовців усіх рівнів. Лише персональна відповідальність посадових осіб органів влади і перспектива бути дискваліфікованим на деякий час (неможливість обіймати відповідні посади) сприятиме прозору і зрозумілому для суспільства результату та меті, для чого існують органи влади і їхня цінність у забезпеченні принципу верховенства права. Така модель сприйматиметься суб'єктами адміністративних правовідносин як закріплення реальних можливостей, що забезпечує держава. А невідворотність відповідальності за скоєні правопорушення стимулюватиме представників органів державної влади і місцевого самоврядування до правомірних дій [1, с.187].

У статті проаналізовані підходи до визначення поняття «відповідальність», з урахуванням яких надано власне визначення відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству як негативної реакції держави на вчинення посадовою особою чи групою посадових осіб правопорушення, що полягає у застосуванні до

таких осіб заходів впливу. Узагальнено та виділено ознаки та принципи відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Визначено, що посадові та службові особи у разі недотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної чи матеріальної відповідальності.

Ключові слова: відповідальність, домашнє насильство, суб'єкти реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, принципи, дисциплінарна, кримінальна, адміністративна та матеріальна відповідальність.

Постановка проблеми. Детальний аналіз сутності та елементів механізму реалізації функцій та завдань, які ставляться перед органами державної влади та місцевого самоврядування в процесі реалізації ними державної політики в тій чи іншій галузі суспільних відносин, сприяє встановленню змістового складника такої політики, визначення співмірності між поставленою метою та завданнями, а також заходами, що вживаються з метою їх втілення. Вказаний аналіз допомагає виявити штучність або навпаки необхідність таких закріплених функцій. Таким чином, зважаючи на пріоритетність для органів державної влади та місцевого самоврядування реалізації заходів, спрямованих на запобігання домашньому насильству, надзвичайно важливим є дослідження поняття та змісту відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукової літератури показало, що певним аспектам у питаннях запобігання домашньому насильству приділялась увага у наукових дослідженнях Н. Аніщук, О. Бандурки, Ю. Битяк, А. Боровика, Б. Головіна, І. Горшкова, О.М. Іляшенко, Н. Лесак, А. Ноур, Л. Сукмановської, Ю. Петрушенка, Д. Попова, О. Ткаленка, Г. Христової, І. Шуригіна та інших.

Поряд з цим на сьогодні ще неповною мірою з'ясовані ті питання, що стосуються поняття та змісту відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, що й стало вирішальним під час вибору предмета дослідження у цій науковій статті.

Мета статті – дослідити поняття та зміст відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних джерел, в яких розглядається проблема відповідальності, засвідчує, що немає єдиного підходу до визначення цього поняття. Як філософсько-соціологічна категорія, зазна-

чає П. Мінкіна, «відповідальність репрезентує об'єктивно необхідні взаємини між особистістю, колективом, суспільством, а також враховує історично-конкретний характер їхніх взаємних обов'язків, котрі реалізуються у свідомій вольовій поведінці та діяльності» [2, с. 58]. Необхідно зазначити, що відповідальність органічно пов'язана зі свободою прийняття рішень, вибору цілей та способів, методів і стилів її досягнення. Так, С. К'еркегор вважав, що лише право вибору дає можливість індивіду робити своє життя справді прекрасним, врятувати себе і свою душу, знайти мир і спокій [3, с. 283]. Зміст поняття «відповідальність» у тлумачному словнику розкрито як покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, учинки, слова [4, с. 317]. Не вдаючись до детального аналізу змісту та ознак такої загальної категорії, як відповідальність, досліджуючи наукові праці, можна стверджувати, що найбільш суттєві риси та ознаки, які притаманні відповідальності, властиві і юридичній відповідальності, адже вона здійснюється у суспільстві, забезпечує громадський порядок, гарантує захист суспільних інтересів. Тобто юридична відповідальність – це соціальна відповідальність, регламентована правовими нормами. На відміну від соціальної відповідальності, юридична відповідальність устанавлюється компетентними органами державної влади і пов'язана зі здійсненням державного примусу. М. Матузов визначає юридичну відповідальність як один із видів соціальної відповідальності індивіда, головною особливістю якої є те, що вона пов'язана з порушенням юридичних норм, за якими стоїть апарат примусу держави [5, с. 443]. О. Мелехін розуміє юридичну відповідальність як обов'язок правопорушника нести покарання, зазнавати санкцій, що передбачені правовими нормами і застосовуються компетентними органами за вчинення ним протиправного діяння [6, с. 407]. О. Скакун вважає, що юридична відповідальність – це передбачені законом вид і міра державно-владного (примусового) зізнання особою

втратам благ особистого, організаційного і майнового характеру за вчинене правопорушення [7, с. 464]. Н. Іванчук вказує, що відповідальність безпосередньо пов'язана з правами та обов'язками громадян, із виконанням взаємно прийнятих зобов'язань різними суб'єктами, із рівнем розвитку правосвідомості, правової культури громадян у суспільстві, тобто це «певна міра свободи» [8, с. 10].

Наведений аналіз визначень є підтвердженням того, що сучасна юридична наука не дає єдиної дефініції юридичної відповідальності, оскільки вона розглядається не комплексно, всебічно, а виходячи з різних підходів до її розуміння. Водночас сучасний розвиток правової науки вимагає універсалізації положень та дефініцій державно-правових явищ, зокрема і юридичної відповідальності. Тому, переходячи до безпосереднього визначення поняття «юридична відповідальність суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству», необхідно брати до уваги те, що юридична відповідальність являє собою особливу реакцію суспільно-правового характеру, яка має на меті захист публічних інтересів. Така відповідальність має свій прояв в обов'язку суб'єкта правопорушення понести негативні наслідки у зв'язку із вчиненням ним правопорушення. Таким чином, підсумовуючи вказане, визначаємо, що відповідальність суб'єкта реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству – це негативна реакція держави на вчинення посадовою особою чи групою посадових осіб правопорушення, що полягає у застосуванні до таких осіб заходів впливу.

Здійснюючи характеристику юридичної відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, необхідно звернути увагу на її ознаки. У сучасній літературі немає єдиного розуміння класифікації ознак юридичної відповідальності, оскільки саме вони формують її поняття. Зокрема, М. Малєїн характеризує юридичну відповідальність трьома ознаками: державний примус, засудження правопорушення та його суб'єкта, наявність негативних наслідків для правопорушника [9, с. 130]. Його думку підтримує К. Волинка, яка зазначає, що юридична відповідальність і державний примус тісно пов'язані між собою, але їх не можна повністю отожднювати, оскільки юридична відповідальність завжди заснована на примусових санкціях, а державний примус може здійснюватися

і поза юридичною відповідальністю [10, с. 182]. Водночас О. Зайчук та Н. Оніщенко відзначають, що юридична відповідальність є одним із примусових засобів, що застосовуються від імені держави. Особливістю відповідальності як примусового засобу впливу є те, що вона застосовується від імені держави, державними органами, має правовий характер, здійснюється у визначених законом формах та на законних підставах [11, с. 490].

Проаналізувавши наукові підходи до визначення ознак юридичної відповідальності, можемо узагальнити та виділити такі її ознаки: 1) юридична відповідальність є одним з видів соціальної відповідальності як явища, суть якого полягає в охороні суспільних відносин та реакції з боку суспільства на порушення правових норм, які встановлені державою, та стимулюванні правомірної поведінки суб'єктів суспільних відносин, а також у сприянні формуванню в населення поваги до закону і права; 2) юридична відповідальність спирається на державний примус та пов'язується з досягненням певної мети – перевиховання, покарання правопорушника та поновлення порушених прав; 3) юридична відповідальність, на відміну від інших видів соціальної відповідальності, встановлюється лише нормативно-правовими актами, які видаються органами державної влади і управління, а також посадовими особами [12, с. 35]; 4) юридична відповідальність виражається в обов'язку особи зазнавати певних втрат – позбавлення конкретних благ особистого (позбавлення волі, посади та ін.), організаційного і майнового характеру (конфіскація майна, штраф) за свою вину, тобто нести кару, яка є новим, додатковим юридичним обов'язком, що не існував до правопорушення; 5) юридична відповідальність настає лише за вчинені або вчинювані правопорушення в разі встановлення складу правопорушення. Ця вимога є обов'язковою у разі покладання кримінальної або адміністративної відповідальності. Суб'єктом юридичної відповідальності може бути лише особа (фізична або юридична), винна в порушенні правових розпоряджень [7, с. 431–432]; 6) юридична відповідальність здійснюється виключно уповноваженими державою компетентними органами відповідно до приписів матеріальних і процесуальних правових норм [13, с. 18].

Досліджуючи юридичну відповідальність, не можна не зупинитись на аналізі її основоположних принципів. Необхідно звернути увагу на те,

що юридична відповідальність є правовою категорією та складником системи права, а тому її принципи є невід'ємними від загальних принципів, притаманним усій системі права. Проте з огляду на те, що юридичну відповідальність розглядають як відносно відокремлене та самостійне правове явище, останній притаманній власні принципи. Таким чином, принципи юридичної відповідальності, з одного боку, є частиною принципів права й у своєму змісті мають їх характерні ознаки та прояви. А з іншого боку, принципи юридичної відповідальності являють собою відносно якісне нове утворення у праві, якому притаманні власні особливості [14, с. 25].

Переходячи до безпосереднього визначення принципів юридичної відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, відзначаємо, що всі принципи юридичної відповідальності спрямовані на досягнення загального результату, оскільки кожен із них відіграє свою роль у забезпеченні законності, правопорядку та верховенства права. Тому з урахуванням наведених наукових позицій пропонуємо до основних принципів юридичної відповідальності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству віднести принципи невідворотності юридичної відповідальності, справедливості, законності, обґрунтованості, гуманізму. Зазначене пояснюється тим, що визначені принципи відповідають наведеному поняттю «юридична відповідальність суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству», звертають нашу увагу на основоположні (керівні) засади, на яких така відповідальність повинна здійснюватися, виражають її сутність і призначення, а також вектор розвитку, відповідно до якого юридична відповідальність суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству повинна вдосконалюватися та оновлюватися.

У науковій доктрині не розроблено єдиних критеріїв класифікації видів юридичної відповідальності та не розроблено якісної системи, в яку б вміщувались усі види відповідальності, що так чи інакше існують у правовій системі. Відсутність такої системи, ключових критеріїв, необхідних для запровадження та скасування видів юридичної відповідальності, призводить до виникнення таких видів юридичної відповідальності, які інколи відрізняються один від одного лише незначними ознаками. Більшість нових видів юридичної відповідальності не

мають достатнього термінологічного апарату, а їх правова природа викликає часом цілком обґрунтовані критичні зауваження з боку науковців та практиків. Загальні засади нормативного регулювання юридичної відповідальності та поділ її на види, на думку І. Шмелинеця, доцільно аналізувати, виходячи насамперед зі змісту положень Конституції України. Так, ст. 61 Основного Закону встановлює, що ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, а п. 22 ст. 92 визначає, що виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями та відповідальність за них [15, с. 37–38]. Досліджуючи сутність юридичної відповідальності, Д. Лук'янець стверджує, що найбільш логічним буде трактувати останню як правовідносини, а класифікацію її видів проводити через структуру правовідносин. На підставі цього автор виділяє вичерпний перелік видів юридичної відповідальності, а саме: конституційну, адміністративну, кримінальну, цивільно-правову, дисциплінарну та матеріальну відповідальність, які, своєю чергою, також можуть класифікуватися на підвиди. Цікаво, що інші види юридичної відповідальності, зокрема фінансову, транспортну, господарську та інші, Д. Лук'янець відносить до адміністративної відповідальності, маючи швидше за все на увазі саме спосіб притягнення до відповідальності [16, с. 9]. Тому вважаємо, що відповідальність суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству може бути класифікована на: кримінальну, адміністративну, дисциплінарну чи матеріальну.

Аналізуючи норми основного нормативно-правового акта, який визначає організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству та основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, бачимо, що останній не деталізує види відповідальності та перелік діянь, які у контексті досліджуваної проблематики можна вважати правопорушеннями. Лише у ст. 31 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» вказано, що посадові та службові особи, визнані винними у порушенні вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, несуть відповідальність відповідно до закону [17]. Досліджуючи відповідальність

суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству, зазначаємо, що посадові та службові особи у разі недотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної чи матеріальної відповідальності. Зокрема, відповідно до Кримінального кодексу України (далі – КК України) кримінальна відповідальність для посадових чи службових осіб може настати за ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем», ст. 365 «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу», ст. 367 «Службова недбалість» [18]. Відповідно до ст. ст. 64 та 65 Закону України «Про державну службу» за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності у порядку, встановленому цим Законом. Підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто протиправної винної дії або бездіяльності чи прийняття рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення [19]. Аналогічно у Дисциплінарному статуті Національної поліції України, затвердженому Законом України від 15.03.2018 № 2337-VIII, вказано, що за порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від обійманої посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність згідно з цим Статутом. Поліцейські, яких в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, одночасно може бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності згідно з цим Статутом [20]. У ст. 43 Закону України «Про прокуратуру» вказано, що прокурора може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності, що не виключає можливості притягнення його до адміністративної чи кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом [21]. Положеннями ст. 80 Закону України «Про

державну службу» визначено, що матеріальна та моральна шкода, заподіяна фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави. Відповідно до ст. 77 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» шкода, заподіяна юридичним і фізичним особам у результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування, відшкодовується за рахунок коштів місцевого бюджету, а в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності посадових осіб місцевого самоврядування – за рахунок їх власних коштів у порядку, встановленому законом [23]. Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» визначено, що підлягає відшкодуванню шкода, завдана громадянину внаслідок процесуальних дій, що обмежують права громадян [23].

З огляду на те, що під час застосування суб'єктами реалізації державної політики щодо запобігання домашньому насильству своїх повноважень, виникають суспільні відносини, які врегульовані нормами адміністративного права, необхідно звернути увагу й на адміністративну відповідальність. Так, серед порушень, що завдають шкоди правам фізичних та юридичних осіб, своє місце посідає й адміністративно каране самоуправство, відповідальність за яке передбачена ст. 186 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Звертаючись до диспозиції вказаної статті, бачимо, що самоуправство – це самовільне, тобто всупереч встановленому законом порядку, здійснення свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям. Об'єктивна сторона вказаного правопорушення полягає у самовільному, всупереч встановленому законом порядку, здійсненні свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям. Під дійсним правом розуміємо право, яке особа набуває на підставі закону або іншого нормативно-правового акта, а під гаданим – право, якого особа не має, але, добросовісно помиляючись, вважає таким, що в неї є. Оскільки Конституція України встановлює, що закріплені нею права і свободи людини і громадянина не є вичерпними, невід'ємною ознакою

самоуправства є порушення законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, яке, однак, не завдало їм істотної шкоди. Поняття істотної шкоди є оціночним, а встановлення визначеної шкоди повинне здійснюватися з урахуванням наслідків, які мали дії винної особи. Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу. Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що розвиток демократичного суспільства невід'ємно пов'язаний із системою засобів впливу на суб'єктів суспільних відносин з метою забезпечення стабільності його розвитку та справедливості у відносинах між громадянами. Поява та функціонування будь-якої держави та права безпосередньо пов'язані з трансформацією соціальних засобів примусу, у тому числі й різновидів соціальної відповідальності, що виявляється в появі юридичної відповідальності, яка є особливою формою державно-владного примусового впливу на розвиток суспільства. Таким чином, особливо нині інститут відповідальності як соціальне явище потребує глибокого філософського осмислення, цілісного правового тлумачення та системного нормативного вдосконалення.

Список використаної літератури:

1. Никитченко Н.В. До питання відповідальності органів влади. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 1 (5) 2017. С. 186–190.
2. Минкина Н.А. Воспитание ответственностью : учебное пособие. Москва : Высш. школа. 1990. 144 с.
3. Кьеркегор С. Страх и трепет. / Пер. с дат. Москва : Республика, 1993. 383 с.
4. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. Т. 1 : А–К. Київ : Аконт, 2007. 926 с.
5. Матузов Н.И. Теория государства и права : учебник / Н.И. Матузов, А.В. Малько. Москва : Юристъ, 2004. 512 с.
6. Мелехин А.В. Теория государства и права : учебник. Москва : Маркет ДС, 2007. 640 с.
7. Скаун О.Ф. Теория держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.
8. Іванчук Н.В. Взаємна відповідальність особи і держави в контексті розбудови сучасної української держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ : КНУВС, 2007. 21 с.
9. Малейн Н.С. Правонарушение: понятие, причины, ответственность. Москва : Юрид. лит, 1985. 192 с.
10. Волинка К.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
11. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О.В. Зайчук та ін. ; за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. Київ : ЮрінкомІнтер, 2008. 688 с.
12. Зелена О.В. Сутність юридичної відповідальності та роль правоохоронних органів у її забезпеченні : дисертація ... к.ю.н. за спеціальністю : 12.00.01. Київ, 2007. 216
13. Заяць Р.Я. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzclubp_2012_8_6.pdf (дата звернення: 26.04.2021).
14. Каленіченко Л.І. Поняття та види принципів юридичної відповідальності. *Право і безпека*. 2017. № 1 (64). С. 24–31.
15. Шемелинець І.І. До питання класифікації видів юридичної відповідальності. *Закарпатські правові читання*. Том 1. С. 36–41.
16. Лук'янець Д.М. Типологія юридичної відповідальності. *Юридична Україна*. 2004. № 3. С. 4–10.
17. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 26.04.2021).
18. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2577> (дата звернення: 26.04.2021).
19. Закон України «Про державну службу». *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2016, № 4, ст. 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n697> (дата звернення: 26.04.2021).
20. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2018, № 29, ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 26.04.2021).
21. Закон України «Про прокуратуру». *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2015, № 2-3, ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#n415> (дата звернення: 26.04.2021).
22. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1036> (дата звернення: 20.04.2021).

23. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, про-

катури і суду». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1995, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.05.2021).

Borovyk A. V., Tomchuk A. V. Responsibility of subjects of state policy implementation in the field of prevention of domestic violence

The issue of the responsibility of the authorities becomes relevant in the context of building a democratic social state governed by the rule of law. Civil society cannot exist where there is no responsibility of the subjects of state-power relations, who are empowered to make the most important decisions. The sphere of responsibility in government bodies includes a set of activities in which the body performs its functions and has the right to exercise certain powers. According to Art. 19 of the Constitution of Ukraine, the legal order in Ukraine is based on the principles according to which no one can be forced to do what is not provided by the law. Bodies of state power and bodies of local self-government, their officials are obliged to act only on the basis, within the powers and in the manner prescribed by the Constitution and Laws of Ukraine.

A negative factor for the development of a democratic and legal society is the situation when bodies of state power or local self-government do not comply with current legislation, i.e. persons who must ensure law and order in society by virtue of their powers. Accordingly, the high level of executive discipline in bodies of state power or local self-government is an important indicator for a society where the principle of the rule of law operates. Therefore, a feature of the norms governing the responsibility of authorities should be their inevitability for officials at all levels. Only the personal responsibility of government officials and the prospect of being disqualified for some time (inability to hold the relevant positions) will contribute to a transparent and understandable result and purpose for society, for which there are government bodies and their value in ensuring the rule of law. Such a model will be perceived by the subjects of administrative legal relations as the consolidation of real opportunities, provided by the state. The inevitability of liability for offenses will stimulate representatives of state authorities and local self-government to take lawful actions [1, p. 187].

The article analyzes the approaches to the definition of the concept of "responsibility", taking into account the definition of the responsibility of the subjects of state policy implementation in the field of prevention of domestic violence as a negative reaction of the state to the commission of an offense by an official (or a group of officials) which requires the application of measures of influence to such persons. The features and principles of responsibility of the subjects of implementation of the state policy in the field of prevention of domestic violence are generalized and singled out. It is determined that officials, in case of non-compliance with the requirements of the legislation in the field of prevention and counteraction to domestic violence, can be brought to criminal, administrative, disciplinary or material liability.

Key words: *responsibility, domestic violence, subjects of state policy implementation in the field of domestic violence prevention, principles, disciplinary, criminal, administrative and material liability.*